

การให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถาน
ด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา: วัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
The explanation of designs and guidelines to develop temple as a recreational area with
community collaboration, a case study: Wat Nak Prok, Phasi Charoen, Bangkok.

พระเอกชัย นนตรี

Phra Ekachai Nontree

นิสิตปริญญาโท, สาขาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, ปีการศึกษา. 2562

ek_8629@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีวิทยา “การสร้างทฤษฎีฐานราก” เลือกพื้นที่ในการศึกษาที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และคำถามการวิจัย รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสอบถาม การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการแปลความหมายและตีความสำคัญของข้อมูลที่ได้รับ ผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา เจ้าหน้าที่วัด พุทธศาสนิกชน และประชาชนทั่วไป ที่เข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาวัดนาคปรก จำนวน 20 คน

ผลการวิจัยพบว่า

(1)การให้ความหมายของคำว่า “รูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดนาคปรกให้เป็นรมณีสถาน” จากผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัดนาคปรก คือ 1.การเข้ามาทำคุณประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนา 2.การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดที่จัดขึ้น 3.การเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและแนวทางพัฒนาวัดนาคปรก

(2)รูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานที่มีความสมบูรณ์มั่นคงในทางพระพุทธศาสนา อันเป็นแนวทางของหลักการสร้างวัดและการบริหารจัดการได้แก่ ด้านอวาสาสัปปายะ ด้านโคจรสัปปายะ ด้านภัสสะสัปปายะ ด้านปุคละสัปปายะ ด้านโภชนาสัปปายะ ด้านอุตุสัปปายะ ด้านอิริยาบถสัปปายะ ถือว่าเป็นหลักการที่ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาวัดให้มีความรื่นรมย์ เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นพื้นที่ให้พุทธศาสนิกชนได้มาเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ และด้านปัญญา

(3)แนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานในทางพระพุทธศาสนา ของวัดนาคปรก คือ ให้มีแผนโครงสร้างในการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาวัด

คำสำคัญ: รูปแบบ,แนวทางพัฒนา,รมณีสถาน

Abstract

This research is qualitative research using “Grounded Theory Methodology” to select the study area that is consistent to the objectives and research questions. Data were collected

through in-depth interviews, inquiries, document analysis and related research. Data analysis has been done through interpretation and the importance of data received. There are 20 key informants including monks, male followers, female followers, staffs, Buddhists, and general public who involved in development of Wat Nak Prok.

The results are as follows

1.The definition of “the designs and guidelines to develop Wat Nak prok as a recreational area” from those involved with Wat Nak Prok are 1. To do good for the Buddhism. 2. To participate in temple activities. 3. To take part in problem solving and developing Wat Nak Prok.

2.The designs and guidelines to develop temple as a recreational area of integrity in Buddhism according to the principles of temple creation and management includes suitable abode, suitable resort, suitable speech, suitable person, suitable food, suitable climate, and suitable posture. These are considered as the principles that created the process to develop temple as a recreational area, to be as a spiritual anchor to sustain Buddhist’s mind, and to be an area for Buddhists to learn and develop physical, mental, emotional and intellectual.

3.Solution for the problem to development of Wat Nak Prok as a recreational area is to have a structural plan for management and administration to induce beneficial to temple development.

Keywords: designs, guidelines to develop, recreational.

บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ตามกระแสสังคมยุคโลกาภิวัตน์ ที่ยึดหลักบริโภคนิยมตามแบบอย่างสังคมตะวันตก โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านวัตถุ มากกว่าการพัฒนาด้านจิตใจ การพัฒนาก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่ส่งผลต่อการเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศชาติ เช่นปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ปัญหาเหล่านี้อาจเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกฝ่ายต้องหาแนวทางในการแก้ไขร่วมกัน อันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติโดยรวม ซึ่งวัดในพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสถาบันหลักของชุมชนที่ให้การการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร และยังเป็นที่ยอมรับนับถือ ชัดเจนลึกล้ำแก่เหล่าลูกบุตรที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาโดยผ่านกระบวนการฝึกอบรมตามระเบียบพระธรรมวินัยและระบบของวัดที่ได้จัดไว้อย่างมีแบบแผนแล้ว วัดยังเป็นที่พึ่งพิงอาศัยของมนุษย์ทุกหมู่เหล่าที่เมื่อได้รับการสั่งสอนและมีการขัดเกลาที่เข้าอยู่เสมอนั้นเกิดการเรียนรู้ซึมซาบเข้าสู่จิตใจรู้ว่ามีสิ่งใดเป็นคุณและเป็นโทษแล้วก็นำไปสู่การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมที่ดีในอนาคตได้ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี มีคุณภาพมีจิตใจที่งดงามโดยใช้หลักคุณธรรมและจริยธรรมเป็นหลักในการตกแต่งและพัฒนานั่นเอง (พระครูปลัดสอรวร สิริสาโร. 2556)

กระบวนการทำงานของพระสงฆ์ที่เผยแผ่ธรรมสู่ประชาชน เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีจิตใจที่งดงาม มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต จึงจำเป็นต้องมีมุมมองใหม่ กล่าวว่าจะต้องมีการปรับตัว ปรับวิธีการนำเสนอ ปรับกระบวนการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกับปัจจุบันมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เข้าถึงทุกกลุ่มทุกเพศทุกวัย ในสมัยปัจจุบันนี้ให้เข้าถึงสถานที่ที่ร่มเย็นในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาและเป็นสถานที่พึ่งพิงในด้านจิตของสังคม รัฐได้อาศัยวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ศีลธรรมของชุมชนมาเป็นเวลาช้านาน แต่ยังพบปัญหาหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของการสอนวิชาศีลธรรมคือ ครูผู้สอนไม่ได้จบการศึกษาด้านศาสนาหรือสอนศีลธรรมทำให้ขาดความมั่นใจในการสอนขาดการวิเคราะห์นำหลักธรรมมาใช้ในชีวิตจริง ทั้งที่เป็นการเห็นชัดเจนว่า การฝึกอบรมบุคคลก่อให้เกิดการพัฒนาปัญญาเกิดความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จจริงและสภาวะของสิ่งทั้งหลายมีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้องปฏิบัติและจัดการกับสิ่งทั้งหลายตามที่ควรจะเป็นเพื่อให้เกิดประโยชน์ตนคือความมีชีวิตอยู่อย่างสำเร็จผลดีที่สุดมีจิตใจเป็นอิสระมีสุขภาพจิตสมบูรณ์และประโยชน์ผู้อื่นคือสามารถช่วยสร้างสรรค์ประโยชน์สุขแก่คนทั้งหลาย (พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺติโย.2559)

เมื่อวัดและพระสงฆ์มีความสำคัญต่อชุมชน จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการที่สถาบันต่างๆ เห็นความสำคัญของพระสงฆ์ ทำให้เกิดโครงการต่าง ๆ มากมาย ซึ่งมีจุดประสงค์หลักคือเพื่อที่จะเผยแผ่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสู่สังคม เนื่องจากพระสงฆ์ถือว่าเป็นศาสนทายาท และเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัยซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของพุทธศาสนา เป็นองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับพุทธศาสนาซึ่งเป็นที่ยอมรับของชุมชนในฐานะเป็นผู้นำ ดังนั้นพระสงฆ์นอกจากต้องทำหน้าที่เพื่อขัดเกลาจิตใจของตนเอง ศึกษาไตรสิกขาแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เพื่อสังคมหรือชุมชนอีกด้วย เพราะในความเป็นจริงแล้ว ชีวิตของพระสงฆ์มีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นกับชุมชนทั้งด้านการเป็นอยู่ และความช่วยเหลืออื่น ๆ ในขณะเดียวกัน พระสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนทายาทจึงต้องขับเคลื่อน และรักษาความสัมพันธ์ดังกล่าวให้สังคมได้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนเพราะปัจจุบัน งานพัฒนาส่วนมากมีรัฐเป็นเจ้าภาพในกระบวนการขับเคลื่อนในฐานะเป็นผู้ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ความคิด ทรัพยากรอื่น ๆ ประกอบกับโลกทัศน์ของคนในสังคมต่อพระสงฆ์เปลี่ยนไปเป็นอย่างมาก โดยเห็นความสำคัญของวัดน้อยลงไปทุกที จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหันมาทบทวนและให้การสนับสนุนเพื่อส่งเสริมศักยภาพของพระสงฆ์ซึ่งมีอยู่แล้วให้ปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน (พระมหาสุระพงษ์ สุรวุโส, 2555)

นอกจากนี้ ผู้วิจัยมองว่าการพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรม สาธารณะประโยชน์ของชุมชน และเป็นบรรยากาศแห่งธรรมชาติ ถึงแม้ว่าจะถูกขัดขวางด้วยชุมชนและความเจริญของชุมชนบริเวณรอบวัด นาคปรก ซึ่งมีลักษณะพื้นที่มีลำคลองไหลผ่านทั้งหน้าวัดหลังวัดการคมนาคม ในอดีตใช้เรือในการไปมาหาสู่กัน ปัจจุบันลำคลองบางส่วนได้ถูกถมทำเป็นถนนทางสัญจรของประชาชนที่อยู่ละแวกใกล้ วัด สภาพชุมชนเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ทั้งนี้การสร้างวัดเพื่อใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรม กิจกรรม และศาสนกิจทางพระพุทธศาสนา การเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนังลายไทยเล่าเรื่องราวการเสด็จลงจากดาวดึงส์ และเรื่องราวการชนะมารของพระพุทธเจ้า ครั้นแล้วได้อยู่เจริญพระพุทธรูปงามมารวิชัยมาจากเมืองสุโขทัย มาประดิษฐานไว้ที่วิหารพระประธานองค์ประดิษฐานที่วิหารนั้นมีพญานาค 7 เศียรแผ่พังพาน เป็นรูปปูนปั้น องค์พระเป็นพระปางมารวิชัยสัมฤทธิ์ ชาวบ้านจึงได้เรียกว่า “วัดนาค

ปรก” ตามลักษณะพระพุทธรูปที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ของวัด จึงนับเป็นวัดที่มีพื้นที่มุงสงฆ์ไว้สำหรับการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุ สามเณร ตลอดจนชุมชนและประชาชนทั่วไป และเพื่อให้การบริหารจัดการพื้นที่วัดนาครปรกให้เป็นไปตามธรรมเนียมสถาน ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเรื่องบวรียาภาส และสภาพแวดล้อมอันเป็นธรรมเนียม คือถิ่นธรรมเนียมเป็นที่ตั้งต้นหรือเป็นที่กำเนิดของพระพุทธศาสนา ตามเรื่องราวที่ว่า เมื่อเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบรรพชาแล้ว หลังจากได้ทรงเรียนรู้วิถีของฤๅษีดาบสและทดลองปฏิบัติเพียงพอแล้ว ได้ตกลงพระทัยที่จะดำเนินในวิถีแห่งการค้นคว้าของพระองค์เอง และได้เสด็จดำเนินไปถึงตำบลอุรุเวลาเสนานิคม จึงทรงพบถ้ำอันเหมาะที่จะทรงบำเพ็ญเพียร คือดำเนินสิกขา หรือเจริญภาวนา

ผู้วิจัยจึงใช้หลักการวิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาวัดนาครปรกให้เป็นธรรมเนียมสถานต้นกำเนิดพระพุทธศาสนา เพื่อให้เป็นสถานที่ศึกษาความรู้ เป็นศูนย์กลางในการพัฒนาด้วยจิตใจ ศูนย์รวมสายศรัทธาจากพุทธศาสนิกชน โดยอาศัยหลักธรรมเนียมสถานที่ดีกล่าวมาข้างเป็นแนวทางการพัฒนาได้แก่ 1.หลักสัปปายะ 7 อย่าง 2.ธรรมเนียมสถาน 4 อย่าง และการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้ผลการพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาวัดครั้งนี้ให้เป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1. เพื่อศึกษาการให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นธรรมเนียมสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคการพัฒนาวัดให้เป็นธรรมเนียมสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 2.3. เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นธรรมเนียมสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตของการวิจัยดังนี้ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเกี่ยวกับ การให้ความหมายที่มาของความหมายรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นธรรมเนียมสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษา :วัดนาครปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลค้นคว้าเอกสารต่าง ได้แก่ หนังสือ บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องและเว็บไซต์ ประกอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขอบเขตด้านประชากร

เป็นการศึกษาโดยกำหนดจำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชากรที่เกี่ยวข้องกับวัดนาครปรก ประกอบด้วย พระภิกษุ สามเณร ประชากรในชุมชน ผู้แสวงบุญ และเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับวัด จำนวน 20 รูป/คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. รมณียมี 4 อย่าง

- 1) ฉายาทกสมบัติ คือ พร้อมด้วยร่มไม้ และสายน้ำ
- 2) ภูมิภาคสมบัติ พร้อมด้วยภูมิประเทศ คือ พื้นที่บริเวณผืนแผ่นดิน สะอาด เรียบรื่น
- 3) คมนาคมสมบัติ พร้อมด้วยคมนาคม เช่น ไกล่ไกล่กันไป ไกล่ไกล่กันมา เดินทางได้สะดวก
- 4) บุคคลสมบัติ พร้อมด้วยบุคคล คือ ไม่มีคนร้ายที่จะก่อภัยความเสียหาย

2. สัปายะ 7

1. อุตุสพาย (อุตุสัปายะ) คือ มีสภาพแวดล้อม น่าจิตใจให้สงบเบิกบานผ่องใส
2. เสนาสนสพาย (เสนาสนสัปายะ, อาวาสสัปายะ) มีเสนาสนะหรืออาวาส คือที่นั่งที่นอน
3. โคจรสพาย (โคจรสัปายะ) คือ ที่โคจร
4. อาหารสพาย (อาหารสัปายะ, โภชนสัปายะ) คือ มีโภชนาหารพร้อม
5. บุคคลสพาย (บุคคลสัปายะ) คือ มีคนที่เกื้อกูลเป็นกัลยามิตร มีท่านผู้ทรงคุณธรรม
6. ภัตตสพาย (ภัตตสัปายะ, ธัมมัสสวนสัปายะ) คือ มีการพูดคุยเกื้อหนุนการศึกษา
7. อิริยาบทสพาย (อิริยาบทสัปายะ) คือ ในการที่จะดำเนินชีวิตเป็นอยู่เป็นไปทั้งหมด

ขอบเขตด้านสถานที่

สำหรับพื้นที่การวิจัย คือ วัดนาครปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร และชุมชนวัดนาครปรก

3.3. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบระยะเวลาของการวิจัยใช้ระยะเวลาประมาณ 2 เดือน เริ่มตั้งแต่ 1 พฤษภาคม 2561 จนถึงวันที่สิ้นสุดการเก็บข้อมูลวันที่ 1 มิถุนายน 2561

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยเลือกใช้เครื่องมือที่สำคัญเพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วนต้องตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

-แบบสัมภาษณ์เชิงลึก หรือคำถามในการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้คำถามสัมภาษณ์แบบปลายเปิดโดยผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์เท่าที่ผู้ให้ข้อมูลต้องการ โดยแนวคำถามที่ผู้วิจัยถามคือ เรื่องการให้ความหมายของที่มารูปแบบและการพัฒนาวัดให้เป็นรมณียสถานในทางพระพุทธศาสนา และประเด็นคำถามจะต้องมีความครอบคลุมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง

-เครื่องบันทึกเสียง ใช้บันทึกข้อมูลเสียงผู้สัมภาษณ์จากการสนทนาระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แล้วนำมาถอดข้อความเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

-สมุดบันทึกข้อมูลในภาคสนาม ใช้บันทึกชื่อผู้ให้ข้อมูล สถานที่ทำงาน เพศ อายุ ที่อยู่ เพื่อใช้ในการอ้างอิงและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

-การวางแผนเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้วางแผนเก็บข้อมูลในพื้นที่โดยได้กำหนดวัน เวลา ในการกำหนดแผนลงพื้นที่เพื่อไปเก็บข้อมูลให้มีความเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในการเก็บรวบรวมการวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 2 เดือน เป็นระยะเวลาในการเก็บข้อมูลให้ได้ผลตามที่ต้องการหรือมีความครอบคลุมตามวิธีการวิจัยการเก็บข้อมูลของวิธีวิทยา

-ศึกษาข้อมูลในระดับปฐมภูมิโดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี บทความ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหัวข้องานวิจัย เพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดในรูปแบบกรณีศึกษา ทำให้ผู้วิจัยมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องความหมายของที่มาความหมายรูปแบบและพัฒนาวัดให้เป็นกรณีศึกษา อย่างเด่นชัดและบทความวิเคราะห์ในแนวคิดบทความวิชาการ ทำให้ผู้วิจัยนำความรู้ความเข้าใจไปตั้งคำถามในการสัมภาษณ์ และเป้าหมายในสังเกตผู้ตอบคำถามได้อย่างชัดเจน

-การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ กล่าวคือการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อคำถามแบบปลายเปิด ผู้ให้ข้อมูลสามารถตอบคำถามได้อย่างไม่มีข้อจำกัด การสัมภาษณ์จะดำเนินต่อไป ผู้วิจัยมีวิธีการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกดังนี้

- 1.สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดนาครก ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดนาครก
- 2.สัมภาษณ์เจ้าคณะปกครองทางคณะสงฆ์
- 3.สัมภาษณ์คนในชุมชน พูดคุยกับผู้นำชุมชน กรรมการชุมชน และชาวบ้านในชุมชน
- 4.สัมภาษณ์ผู้ที่มาแสวงบุญในวัดนาครก
- 5.สัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ส่วนงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

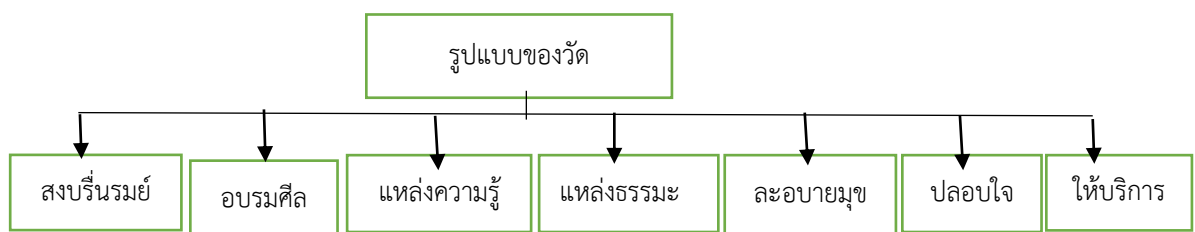
การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1.การลงรหัสข้อมูล เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์คนแรกเสร็จสิ้น ผู้วิจัยนำมาลงรหัสเพื่อไม่ได้ปะปนกันเนื่องจากผู้ให้ข้อมูลเชิงลึกมีหลายคน
- 2.การหาแก่นของรหัส เป็นการกำหนดหลักจากหมวดใดหมวดหนึ่งพร้อมกับการพิจารณาความสัมพันธ์
- 3.การพิมพ์บทสัมภาษณ์ ผู้วิจัยถอดเทปบทสัมภาษณ์ของคนแรกแบบคำต่อคำ และนำมาพิมพ์เป็นบทสัมภาษณ์ให้ครบทุกคน โดยพิมพ์ตามนักวิจัยคุณภาพส่วนใหญ่ปฏิบัติ หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเขียนงานวิจัยต่อไป
- 4.รวบรวมข้อมูลและสรุปผลงานวิจัย ผู้วิจัยเรียบเรียงข้อมูลที่ได้จากการเก็บภาคสนาม จัดกลุ่มคำตอบที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมารวบรวมข้อมูลกันให้เหลือเป็นมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับจุดประสงค์งานวิจัย และสรุปผลงานวิจัยเพื่อนำไปพัฒนาเป็นข้อสรุปเชิงทฤษฎีในการนำเสนอรูปแบบของการให้ความหมายที่มาจากความหมายของรูปแบบและพัฒนาวัดให้เป็นกรณีศึกษา กรณีศึกษาวัดนาครกต่อไป

สรุปผลการวิจัย

การให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา :วัดนาครปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่าพระพุทธรศาสนาจะมุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือปัจจัยภายใน อย่างไรก็ตามในคัมภีร์พระพุทธรศาสนาหลายแห่งได้ระบุถึงปัจจัยภายนอกที่เกื้อหนุนให้การศึกษาและปฏิบัติเป็นไปโดยสะดวกหลักธรรมนี้เรียกว่า สัปายะ 7 อันเป็นแนวทางหนึ่งของหลักการสร้างวัดและการบริหารจัดการที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรศาสนา คือหลักการสร้างวัดและการบริหารจัดการได้แก่ ด้านอวาสาสัปายะ ด้านโคจรสัปายะ ด้านภัสสะสัปายะ ด้านบุคคสัปายะ ด้านโภชนสัปายะ ด้านอุตุสัปายะ และหลักการพัฒนาวัด ราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่าวัดไว้ว่า “วัด” หมายถึง สถานที่ทางศาสนาโดยปกติมีโบสถ์วิหาร และที่อยู่ของพระสงฆ์หรือภิกษุเป็นต้น และพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช,) 2546: 21) ได้ให้ความหมายถึงบทบาทของวัดที่ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

แผนภูมิภาพที่ 1.1.รูปแบบของวัดตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

จากแนวคิดทฤษฎีความสำคัญของการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานที่ได้จากหลักธรรมทางพระพุทธรศาสนา กับแนวคิดในการพัฒนาวัดที่กล่าวมาข้างต้นนั้น การพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานนั้นเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับบวรพระพุทธรศาสนา และพัฒนาจิตใจของพุทธศาสนิกชนให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธรศาสนา จึงเป็นเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมทางพระพุทธรศาสนา ประกอบด้วยเสนาสนะและอาคารต่างๆ ซึ่งเป็นที่พำพักของพระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในการปฏิบัติธรรม ตลอดจนสถานที่ประกอบบำเพ็ญกุศลของพุทธศาสนิกชน ยังเป็นสถานที่ศึกษาแหล่งเรียนรู้มากมาย เป็นสถานที่เงียบสงบ และเป็นแหล่งลด ละ เลิกอบายมุข ซึ่งเป็นสถานที่ประพุดติพรหมจรรย์ของพระภิกษุ สามเณร และประชาชนผู้ใคร่ธรรม

การให้ความหมายของคำว่า “รูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานทางพระพุทธรศาสนา”

จากการศึกษาการให้ความหมายของคำว่า “รูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานทางพระพุทธรศาสนา” โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล ซึ่งได้รับความหมายที่แตกต่างกัน ตามสภาพของอายุการศึกษา และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดนาครปรกได้ให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานทางพระพุทธรศาสนา ไว้ 3 ความหมาย ดังนี้

1.รูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานทางพระพุทธศาสนา คือ การเข้ามาทำคุณประโยชน์ในทางพระพุทธศาสนา

2.รูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานทางพระพุทธศาสนา คือ การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของวัดที่จัดขึ้น

3.รูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานทางพระพุทธศาสนา คือ การเข้ามาเพื่อมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหาและแนวทางพัฒนาวัดนาคปรก

การพัฒนาวัดนาคปรกตามหลักสัปายะ 7 ให้เป็นรมณีสถานในทางพระพุทธศาสนา

จากการลงเก็บข้อมูลสัมภาษณ์พุทธศาสนิกชนที่มีความเกี่ยวกับวัดนาคปรก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานตามแนวทางการพัฒนาวัดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมสัปายะ แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานในทางพระพุทธศาสนา

แนวทางการพัฒนาวัดนาคปรกให้เป็นรมณีสถานทางพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความสำคัญ สามารถที่เป็นต้นแบบของวัดทางพระพุทธศาสนา คือสภาพที่เอื้อหรือเกื้อกูลต่อการประพุดติและปฏิบัติ เพื่อเป็นการช่วยให้การพัฒนาตนเองได้รับผลอย่างเต็มที่จนบรรลุคุณงามความดี เพื่อมุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือปัจจัยภายใน ส่วนปัจจัยภายนอกเป็นการสร้างบรรยากาศที่เกื้อหนุนต่อการศึกษาและปฏิบัติ เพื่อให้ได้แนวทางการสร้างวัดและหลักการบริหารจัดการพื้นที่ของวัดให้เป็นต้นแบบ 3 ด้าน 1.ความสำคัญของการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถาน 2.แนวทางการพัฒนาวัดนาคปรกให้เป็นรมณีสถานในทางพระพุทธศาสนา 3.ต้นแบบของวัดในทางพระพุทธศาสนา

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานในทางพระพุทธศาสนา

จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวกับวัดนาคปรก ประกอบด้วย พระสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกา เจ้าหน้าที่วัดพุทธศาสนิกชน และประชาชนทั่วไป พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานในทางพระพุทธศาสนา ที่มีความเกี่ยวข้องกับวัดนาคปรกในการบริหารจัดการพื้นที่วัดนาคปรกให้มีแผนโครงสร้างในการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา

อภิปรายผลการวิจัย

การให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนกรณีศึกษา :วัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล นำไปสู่กระบวนการศึกษาหาความหมายจากการแสดงความคิดเห็น แนวคิด และแผนการพัฒนาวัด จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัดนาคปรก เพื่อเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถาน คือ ถือว่าเป็นบริบทที่เกิดขึ้นภายในวัดชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารให้เกิดเป็นพื้นที่ของวัดให้มีความสมบูรณ์โดยผ่านกระบวนการร่วมคิดร่วมทำ ร่วมมือ และร่วมสร้าง เพื่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานที่แก้สารเจริญสติปัญญา อันเป็นแนวทางของหลักการสร้างวัดและการบริหารจัดการได้แก่ ด้านอุตุสัปายะ ด้านอาวาสสัปายะ ด้านโคจรสัปายะ ด้านบุคคลสัปายะ ด้านโภชนสัปายะ ด้านภัสสะสัปายะ และด้านอิริยปถสัปายะ ถือว่าเป็นหลักการที่ก่อให้เกิด

กระบวนการพัฒนาวัดให้มีความรื่นรมย์ เป็นสถานที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน เป็นพื้นที่ให้พุทธศาสนิกชนได้มาเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ และด้านปัญญา ซึ่งถือได้ว่า วัดนาคปรกนั้นเป็นพื้นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนดีอยู่แล้ว เนื่องจากมีพื้นที่เปิดใช้จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และการสงเคราะห์ช่วยเหลือสังคม และยังเป็นพื้นที่เต็มไปด้วยแหล่งการเรียนรู้ ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงสถาปัตยกรรม จึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สมบูรณ์แบบทางพระพุทธศาสนาที่เกื้อกูลสังคมให้ไปด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวีระศักดิ์ ชยธมโม (สุวรรณวงศ์) ได้สรุปเกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการจัดการวัดด้วยสัปปายะ หมายถึงการสร้างปัจจัยที่เอื้อหนุนการปฏิบัติ ปัจจัยเอื้อต่อการเป็นอยู่ การที่จะพัฒนาจิตใจตนเองช่วยให้มีความมีความเจริญมีจิตตั้งมั่น เกื้อหนุนสถานที่หรือบุคคลซึ่งเป็นที่สบายเหมาะสมแก่การเกื้อกูล โดยเฉพาะเกื้อหนุนการบำเพ็ญและประคับประคองสติปัญญาของตนอยู่ 7 อย่าง กล่าวคือ อาวาสที่อยู่โคจรที่บิณฑบาตหรือแหล่งที่เป็นอาหารภัสสะการพูดคุยนส่งเสริมการปฏิบัติบุคคลผู้ที่อยู่ใกล้จิตผ่องใสสงบมั่นคงโภชนาอาหารมีอุตุอุณหภูมิสภาพแวดล้อมอริยาบถเพื่อให้องค์กรเกิดความสงบและสันติสุข และพระครูวิสุทธาจารย์ (สุรศักดิ์ วิสุทธาจาโร) (2557) ได้เสนอเกี่ยวกับการบริหารจัดการวัดของคณะสงฆ์ ในยุคสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ผู้บริหารคณะสงฆ์ย่อมมีการพัฒนาการด้านเทคโนโลยี บูรณาการด้วยหลักพุทธธรรมการบริหาร/การปกครองไปพร้อมกับความเจริญ และมีกฎหมาย พระราชบัญญัติ ข้อบังคับ ระเบียบต่างๆมาเกื้อกูลพระธรรมวินัย โดยเฉพาะการบริหาร/การปกครองวัดมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากสมัยก่อนมาก เช่น ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณสงเคราะห์ ด้านสาธารณูปการมีรูปแบบที่ปฏิบัติชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รูปแบบแนวคิดและวิธีการในการบริหารจัดการวัด ซึ่งว่ามีส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการให้องค์กรคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ ความสามารถ ความเสียสละ และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยจริยวัตรข้อปฏิบัติ วัดในซึ่งเป็นฐานรากอันสำคัญของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนาก็จะเกิดความมั่นคง นั้นย่อมส่งผลให้พระพุทธศาสนามีความเจริญมั่นคง ดังนั้นแนวทางการพัฒนาวัดที่เกิดขึ้นจากการศึกษาการให้ความหมายของรูปแบบและแนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นรมณีสถานด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชน จากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวกับวัดนาคปรก ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปเป็นโมเดลในการวิจัยครั้งนี้

แผนภูมิภาพที่ 1.2. โมเดลเชิงทฤษฎีเชิงกระบวนการ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงทฤษฎีในการวิจัยครั้งนี้

1.การพัฒนาวัดนาคปรกให้เป็นรมณีสถานทางพระพุทธศาสนา ก่อให้เกิดความสำคัญ สามารถที่จะเป็นต้นแบบ คือมีสภาพเอื้อหรือเกื้อกูลต่อการประพุดติและปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา

2.แนวทางการมีส่วนร่วมตามบริบทของวัดนาคปรกมีสภาพแวดล้อมที่มีความร่มรื่น เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้พุทธศาสนิกชนเดินทางมายังวัด

3.เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับทางวัดที่จัดขึ้น ถือว่าเป็นจิตอาสาในการช่วยเหลือกิจกรรมของวัดในส่วนที่ขาด ทั้งนี้ยังมีความตั้งใจของแต่ละบุคคลในการเข้ามาช่วยเหลือกิจกรรมร่วมกับทางวัด ตามความถนัดของพุทธศาสนิกชนชาวพุทธ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1.ควรวิจัยเกี่ยวกับบทบาทและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาวัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ

2.ควรวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดเพื่อความมั่นคงแห่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ร่วมกับชุมชน กรณีศึกษาวัดนาคปรก เขตภาษีเจริญ

Reference

- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2546). พระสงฆ์กับการศึกษาไทยในบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนากับการจัดการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
- พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย (ปุ่นจันทร์),ดร. และคณะ. (2560). รายงานการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม พระวิทยากรกระบวนการ.กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาพระวิทยากร.
- พระมหาสุระพงษ์ สุรวีโส(สีหมอก).(2555). ภาวะผู้นำของพระสงฆ์ในการบริหารการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษาพระครูโพธิวิรุณ วัดโพธิ์การาม ตำบลโพธิ์สูง อำเภอปทุมรัตน์ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร:สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พระครูปลัดสำรวย สิริสาโร (ช่างกระโทก). (2556). บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมในอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, วิทยาลัยนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวีระศักดิ์ ชยธมโม(สุวรรณวงศ์),(2558). แนวทางการจัดการวัดสันติสุขตามหลักสัปปายะ 7: กรณีศึกษาวัดธารน้ำไหล จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. ปีที่ 3 ฉบับที่ 2. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.